

Handhaving bij opdrachtgevers van GWW projecten

Inspecties naar de naleving van de Bouwprocesbepalingen in de Arbo-wet bij de aanbesteding van werken in de Grond-, Weg- en Waterbouw

Aanleiding

De opdrachtgever van GWW projecten speelt een belangrijke rol in het beheersen van arbeidsrisico's bij de uitvoering van projecten. De keuzen die een opdrachtgever bij het ontwerp van projecten maakt, zijn medebepalend of een aannemer het project veilig en gezond kan uitvoeren. De verplichtingen van opdrachtgevers zijn vastgelegd in de Bouwprocesbepalingen van het Arbobesluit.

Het verhogen van de naleving van de Bouwprocesbepalingen door opdrachtgevers is al enkele jaren één van de speerpunten van de Inspectie SZW. Bij inspecties op locaties in de afgelopen jaren blijkt dat één op de drie opdrachtgevers de verplichtingen aantoonbaar niet naleeft. In die situaties is handhavend opgetreden. Veel opdrachtgevers beseffen onvoldoende de aan hen in de Arbo-wet toebedeelde rol.

Opdrachtgevers in de Arbo-wet

De Arbo-wet verplicht opdrachtgevers om in het ontwerpproces na te denken over arbeidsomstandigheden in de uitvoering en te bezien op welke wijze een ontwerp kan worden aangepast voor een veilige en gezonde arbeidsplaats en een veilige en gezonde uitvoering van de werkzaamheden.

De opdrachtgever moet in de aanbestedingsdocumenten ook informatie geven over de specifieke omstandigheden van de werklocatie zoals:

- is de grond schoon of verontreinigd;
- kan er mechanisch gestraat worden;
- kan een veilig werkvak worden ingericht.
- Als de informatie onvolledig is kan de aannemer onvoldoende inschatting maken of hij de verplichtingen voor de arbeidsomstandigheden, die hij in de uitvoeringsfase als aannemer heeft, kan naleven.

De verplichtingen voor opdrachtgevers zijn vastgelegd in de zogenaamde Bouwprocesbepalingen van het Arbobesluit: Afdeling 5, de artikelen 2.23 tot en met 2.35. De definitie van de opdrachtgever in het Arbobesluit is: degene voor wiens rekening een bouwwerk tot stand wordt gebracht.

In de afgelopen drie jaar heeft de Inspectie SZW veel opdrachtgevers geïnformeerd over hun verplichtingen. In de jaren 2011 – 2012 zijn ongeveer 200 voorlichtingssessies verzorgd bij decentrale overheden, netbeheerders, telecombedrijven en ingenieursbureaus.

In vervolg hierop zijn in 2013 inspecties uitgevoerd bij opdrachtgevers. Van 34 opdrachtgevers zijn in de periode januari tot juli 2013 aanbestedingsdocumenten beoordeeld voordat het werk is gegund. Inzet van de inspecties was om te voorkomen dat werken worden gegund waarbij in het ontwerpproces onvoldoende aandacht is geweest voor de veiligheid en gezondheid van werknemers in de uitvoeringsfase. Op deze wijze voorkomt de Inspectie SZW dat een aannemer wordt opgezadeld met arbeidsrisico's die in de ontwerpfase vermeden hadden kunnen worden. Deze aanpak is voor de Inspectie SZW bronaanpak in het bouwproces.

Aanpak

De aanbestedingen zijn geselecteerd op de Aanbestedingskalender en Tendernet. De beschikbare documenten zijn beoordeeld op drie kernrisico's in de GWW: fysieke belasting, aanrijdgevaar en blootstelling aan verontreinigde grond; voorts op helderheid over de gemaakte ontwerpkeuzen (bouwkundig, technisch en organisatorisch) en op beschikbaarheid en inhoud van het Veiligheid- en Gezondheidsplan (V&G plan).

In de regel is op basis van een eerste beoordeling van de beschikbare documenten aanvullende informatie opgevraagd, vervolgens is gehandhaafd. Er is veelvuldig contact met opdrachtgevers en voor hen werkende ingenieursbureaus geweest om toelichting te geven op hetgeen de Inspectie SZW van hen verwacht.

Daarnaast is een aantal keren een presentatie verzorgd over de wettelijke bepalingen op bijeenkomsten die door opdrachtgevers waren georganiseerd.

Inspectieresultaten

Er zijn van 34 opdrachtgevers aanbestedingsdocumenten beoordeeld. In alle gevallen waren deze documenten in meer of mindere mate onvolledig. Bij 29 opdrachtgevers is gehandhaafd: 26 keer met een eis, 2 keer met een stimulering en 1 keer met een boete. In 5 gevallen is enkel overleg gevoerd; naar het oordeel van de inspecteur was handhaving in die situaties niet gepast of niet doenlijk (bijvoorbeeld omdat de opdrachtgever zelf nog in de fase zat van het compleet maken van het bestek).

Tabel 1 Overzicht van opdrachtgevers en handhaving

	Aantal	Handhaving
Gemeente	23	21
Provincie	4	4
Waterschap	2	2
Overig	5	2
Totaal	34	29

De handhaving betrof niet naleving van de artikelen 2.26 en 2.28 van het Arbobesluit. Volgens artikel 2.26 dient de opdrachtgever in de ontwerpfase *rekening te houden met de verplichtingen voor de arbeidsomstandigheden die gelden in de uitvoeringsfase*.

Artikel 2.28 verplicht de opdrachtgever tot het opstellen van een Veiligheid- en Gezondheidsplan (V&G plan) en schrijft voor wat daarin minimaal moet worden beschreven.

Tabel 1 Aantal geconstateerde overtredingen per onderwerp bij 29 opdrachtgevers

25	Rekening houden met arbo verplichtingen uitvoeringsfase
13	Minimale eisen inhoud V&G plan
8	Opstellen V&G plan

Beoordeling van de aanbestedingsdocumenten

Alle documenten waren in meer of mindere mate onvolledig. De V&G plannen waren in de regel standaard teksten, nogal eens tot stand gekomen door plak- en knipwerk. De bouwkundige- technische en organisatorische keuzen werden niet beschreven. Informatie over mogelijke verontreiniging van de grond was afwezig of onvolledig. Bij straatwerk ontbrak de specifieke informatie van de locatie benodigd om een afweging te kunnen maken voor mechanisch straten. Bij te nemen verkeersmaatregelen ontbrak de specifieke informatie benodigd om een veilige werkplek voor wegwerkers in te richten.

De beschreven risico's waren vaak algemeen beschreven en de risico's die conform artikel 2.28 van het Arbobesluit in ieder geval beschreven moeten worden, ontbraken vaak. In een V&G plan dienen tenminste te worden beschreven de risico's als gevolg van de samenloop van werkzaamheden op een locatie, risico's vanwege de wisselwerking met doorgaande exploitatie en bijzondere gevaren.

Effect van de inspecties

De inspecties gaven reuring bij de opdrachtgevers en voor hen werkende ingenieursbureaus. Een jarenlange routine werd doorbroken: ontwerpers werden er op aangesproken dat zij zich in hun werk ook met veiligheid en gezondheid tijdens de realisatie van hun ontwerpen dienen bezig te houden. In eerste aanleg was er verbazing bij opdrachtgevers. "Doen we het niet goed? We doen het al jaren zo!" Maar na contact met arboinspecteurs zijn bestekken aangepast, is alsnog een V&G plan gemaakt of bijgesteld of zijn besteksdokumentten compleet gemaakt middels aanvullende informatie in de Nota van Inlichtingen.

Bij opdrachtgevers en ingenieursbureaus is een proces op gang gekomen om de eigen werkwijze en advisering te verbeteren. Zij zijn gaan begrijpen wat de betekenis is van de Bouwprocesbepalingen in de Arbo-wet.

Conclusies en vervolg

De aanbestedingsdocumenten van opdrachtgevers van GWW projecten voldoen niet aan de minimale vereisten zoals beschreven in de Bouwprocesbepalingen van het Arbobesluit. Zowel opdrachtgevers als de voor hen werkende ingenieursbureaus begrijpen in de regel niet de betekenis van de belangrijkste verplichtingen die opdrachtgevers hebben in de ontwerpfase. Dit leidt tot onvolledige informatie voor aannemers op het terrein van veiligheid en gezondheid. Met als gevolg dat werknemers kunnen worden blootgesteld aan toxische stoffen of asbest in de grond, straatmakers fysiek te zwaar worden belast en voor wegwerkers geen veilige werkplek kan worden ingericht.

De inspectie SZW is van mening dat opdrachtgevers en de voor hen werkende ingenieursbureaus het voorbereidingsproces van GWW projecten moeten herzien, zodat zij de verplichtingen in de Arbowet gaan naleven. Het kan hierbij helpen als opdrachtgevers en ingenieursbureaus ervaring en kennis delen. Mogelijk kunnen de organisaties van opdrachtgevers zoals de VNG en van ingenieursbureaus NL Ingenieurs dit faciliteren.

De Inspectie SZW inspecteert in 2014 opnieuw de aanbestedingsdocumenten van opdrachtgevers van GWW projecten.

Deze flyer is een uitgave van:

Inspectie SZW

De Inspectie SZW maakt deel uit van het
Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

vijfkeerblauw | SSU-619450

Landelijk Projectleider
Dick Juffermans

Landelijk Projectsecretaris
Peter Terstall

© Rijksoverheid | September 2013